

Projekt START, 2021, Dreyers Fond og Arkitektforeningen
Manifest, Jonathan Houser

Mod en Oceanisk Arkitektur

Fremskridtsoptimismen fra det 20. århundredes begyndelse er afløst af krisestemning. Skærmene giver os daglige doser af dommedag – oversvømmelser, epidemier, istider, brande og askeskyer. Biokemiske mutationer, zombier, der hærger i parcelhusstuerne, genmodificerede primater undfanget i storkapitalens mørke kælderrum. Rumalderens gyldne drømme om flyvende biler og frihed er afløst af billeder af vores selvskabte undergang. Øjeblikket er skæbnesvangert og fuld af lige dele dommedag og dage fulde af håb.

I 1923 udkom Le Corbusiers "Mod en Arkitektur", hvis omslag var prydet af det perspektiviske blik ned langs promenadedækket på en stor oceanliner. Bogen var et manifest for ny arkitektur skabt i overensstemmelse med en ny og larmende verden drevet frem af benzin og kul. Ikoniske billedsammenstillinger: Paestum stillet overfor luksus bilen Humber. Parthenon stillet overfor sportsvognen Delage, "Grand Sport". Arkitekturens forbilleder skulle findes i maskinalderens fremmeste kreationer, hvis skønhed var ligeværdig med højdepunkterne i den klassiske arkitektur. Fortidens stilretninger, var forældede og uden forbindelse til det nye samfunds livsformer - Løsningen: en ny arkitektur, der pegede fremad mod et horisontalt og dynamisk rum. Argumenterne var stærke og fremtidsoptimismen stor. Oceanlinerne har accelereret lige siden og inertien i den bevægelse er nu så stærk at den truer med at trække skib og besætning udover havets afgrund.

For hundrede år siden haltede bygningskunsten, i følge Corbusier, bagefter både ingeniør- og billedkunsten - det gør den også i dag, men af andre årsager. Digterne har for længst givet sproglig form til en verden, hvor mennesket agerer som en planetforandrende kraft. Billedkunstnerne ligedan, men arkitekterne hænger fast. Enten i modernismens døn når b(l)æreedygtige futuristiske fremtidsbyer

Det er tynde vægge
der adskiller os fra kridttiden.
Det er sort nat
jeg åbner portene og lukker folk ud
kom ud og tal i mig
kom ud og fest i mig i den sure regn
træk mit vejr
gennem et hav af modermærker
harmonierne skal smelte
i oceanisk arkitektur

Theis Ørntoft, Digte 2014

præsenteres som renderede luftspejlinger - eller i forhistorien - i marketingssmært fokus på stedet, det lokale, det landlige, det anonyme. En arkitekturretræte! Hos Ørntoft og andre steder i samtidens digtning og billedkunst er klimakrisen blevet fortolket og givet et kunstnerisk udtryk - men ikke på overbevisende maner i arkitekturen. Mennesket får havene til at stige og regnen til at falde. Den kendsgerning har affødt et nyt natursyn, som er blevet grebet af kunstnerne fordi den også rammer en følelse i det sansende jeg. En følelse af forbundethed med verden, der har været et centralt motiv for kunstarterne siden romantikken - måske ikke så mærkeligt set i lyset af den parallelle udvikling af det kapitalistiske industrisamfund, der har ført an i en flerfrontskrig mod naturen - til lands til vands og i luften.

Det nye natursyn, som følger erkendelsen af menneskets rolle, som drivkraft i klimakrisen gennemsyrrer arkitektfaget. I værste fald som et påklisset salgstrick og i bedste fald som velintegrerede tekniske foranstaltninger, men kun i meget sjældne tilfælde som katalysator for nyskabelse. Modernismen videreføres, draperet i grønne gevandter, mens det rumlige og æstetiske potentiale i et nyt natursyn henstår uforløst. Vi må derfor spørge til det grundlæggende: Hvad står ved siden af parthenon i et manifest for arkitekturen i begyndelsen af dette århundrede - hvilket billede pryder forsiden i 2021? Måske er det billedet af sommerfuglen, hvis totale forvandling, kan tolkes som et metaforisk løfte om en fremtid, hvor det menneskeskabte kan rejse sig af asken fra det 20. Århundrede - et håbefuldt løfte med arkitekturen som budbringer! Måske er det oceanerne som sidestilles med Parthenon? For sæt nu det var havet, ikke oceanlinerne, vi benyttede som forbillede? Den fjerne horisont, det store dyb, det evigt foranderlige - hvilken arkitektur ville en sådan skalaforståelse afføde? Hvis et landskabsprojekt ikke dumt kopierede en naturlig biotop eller en bygning ikke fik klistret billedet af et bjerg på facaden - hvilke rum ville da opstå, hvis det var naturens skala og virkemåde, og ikke dens billede, vi forsøgte at indarbejde i arkitekturen? Den menneskelige skala, som hyldes i den nordiske arkitektur, bør gå i følgeskab med noget større. Vor tids arkitekt skal løfte sit blik og se forbi det nære, det hyggelige og pleasende, som hyldes i norden - den planetariske skala skal være vores målestok! Arkitekturen kan rumme erkendelsen af det menneskeskabte og det naturlige som en sammenvævet og fortløbende proces - ikke et fastlåst billede! Arkitekturen kan sanseliggøre vores forbundethed med verden ligesom digtet og materialet - det er tynde vægge af gips, der adskiller os fra kridttiden!

Mod en oceanisk arkitektur!



Earthrise, William Anders, NASA, 1968

Billedet af jorden som står op over månens horisont indvarsler begyndelsen på en ny tid og et nyt natursyn - jorden og menneskeheden som et.



Paestum, 550 - 450 f.Kr.

Vija Celmins. Untitled (Big Sea #1) (detalje), 1969.



Skovhvidvinge, Leptidea sinapis, sidst fundet i 1976 i Østjylland

Parthenon, 447-438 f.Kr. v. arkitekterne Ichtinos og Kalikrates